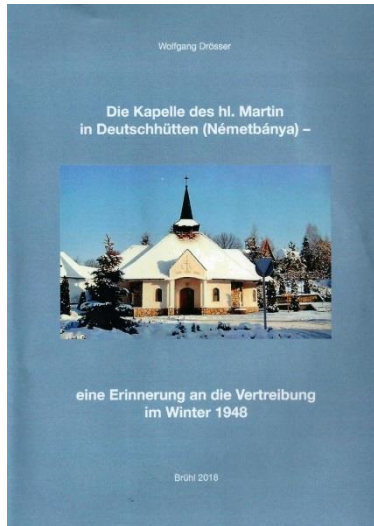

Javaslat a
Wolfgang Drösser: A Némethányai Szent Márton kápolna építésének története
Emlékezés az 1948 telén történt kitelepítésre c. könyv
települési értéktárba történő felvételéhez

Készített: Kiss Albertné (név)
Némethánya, 2018. november.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: **Kiss Albertné**
Levelezési cím: **Németbánya, Kossuth u. 39.**
Telefonszám: **89/350-019**
E-mail cím: **kberci39@gmail.com**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások **kulturális örökség** sport
 természeti környezet turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési tájegységi megyei külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Németbánya alapítása 1753-ra tehető, de határa már a korábbi történeti korokban is lakott volt. A falutól északra levő Pásztorkút dűlőben későbronzkori halomsírok vannak. Ez azt jelenti, hogy az őskorban, ill. a késő bronzkorban itt már éltek emberek. A jelenlegi település alapítása egy német üvegfüvő mester Kostaiger Mihály nevéhez fűződik, aki a városlódi és csehbányai üveghuták után Németbányán is létrehozott egyet. Az első munkások német telepesek voltak, akik néhány évi adómentesség reményében költöztek ide Bajorországból, Schwarzwaldból, de Tirol környékéről is. A falu német nevét a hutáról és az alapító németekről kapta: Deutschhütten. Több generáció békésen élt az új hazában, de 1905-ben megindult egy elvándorlás a munkanélküliség miatt. Az 1900-as népszámláláskor 11személy,1910-ben pedig 43 tartózkodott „külföldön” vagyis Amerikában.1948 januárjában egy döbbenetes politikai döntés áldozatává vált a kis falu 52 családja. Az 1941-es népszámláláskor magukat németnek vallókat elszakították családjuktól, szülőföldjüktől és mintegy 250 embert visszatelepítettek az egykori anyaországba. Az akkor négyszáz lelket számláló kis falu lakóinak száma 150-re csökkent. A kitelepítettek mára ugyan megbékéltek sorsukkal, de szülőföldjüket, a **70 évvel** ezelőtti szörnyű eseményeket soha nem tudják elfelejteni. A megbékélés, a megbocsájtás vezérelte vissza Maria Todte asszonyt egykori szülőfalujába. Elhatározta, hogy az elhurcoltak emlékére egy kápolnát emeltet. Alapítványt hozott létre, és a befolyó összegekből a helybeliek adományaiból és többmillió saját tőkéből 1998.-ban felavatták és beszentelték a kápolnát. Homlokzatán három évszám olvasható, melyben benne van a parányi falucska története dióhéjban: 1753 a betelepülés, a falu

alapításának éve. 1948, a kiűzetés dátuma. 1998 az emlékkápolna (Gedenkkapelle) építése a kitelepítés 50. évfordulójára. Azóta minden év január 6.-án mécsesek fényében emlékeznek a falu a szülőföldjüktől megfosztott honfitársakra. A kápolna fennállásának **10. évfordulóját** 2008-ban méltó módon megünnepelte a falu és megemlékezett a kitelepítés 60. évfordulójáról. **Az idén 2018 novemberében egy emlékkoncerttel ünnepeljük a 20 éves templomunkat.** Maria Todte asszony, a kápolna építés lelke, motorja erre a jubileumi alkalomra ismét egy jelet hagyott maga után: Wolfgang Drösser német újságíró tollából kívánságára megszületett egy könyvecske a kápolna keletkezésének körülményeiről. Ebben egy rövid történeti áttekintés után bővebben olvashatunk a Wenczel család 2. világháborús veszteségeiről, a Volksbund családra gyakorolt hatásáról és ennek következményeiről, a konfliktusokról a magyarizálódottakkal, és az 1948-as kitelepítésről. Aztán az „odüsszeiáról” azaz a vándorlásról, amely után végre otthonra lelt a család az új hazában. Maria Todte, azaz az egykori 14 éves korában kitelepített Venzel Mária vall arról, hogy a honvágy a régi haza és a rokonok iránt egyre gyötrőbbé vált. Ezért hazalátogattak férjével. A könyvben elmeséli, milyen érzés volt találkozni azokkal az egykori lakókkal, akiknek” köszönheték”, hogy kiűzettek. Ekkor határozta el, hogy bármi áron is, de építtet egy kápolnát, amelynek a békét és megbocsátást kell szimbolizálni. A 32 oldalas könyvecske beszél a tervezettség az építés, a finanszírozás nehézségeiről, de pontos adatokat kapunk a templom bekerülési költségeinek forrásairól is. Azaz arról, hogyan és honnan folyt be az 1997-ben létrejött Kápolna alapítványba a 142.000 DM? A könyvecske gazdag képanyaggal illusztrált, így nyomon követhetjük az építés dokumentumait és folyamatát, a berendezési tárgyak, szobrok oltárszekrénykéek oltárkép eredetét, melyek nagyrészt a kápolna helyén állt régi iskolatemplom berendezési tárgyai voltak. Az utolsó fejezetben arról van szó, hogy ez a béke háza kell legyen, amely nemcsak Isten háza nemcsak lelki hanem szellemi központja is a falunak. Legyenek koncertek, kiállítások és vallási rendezvények. Ennek a kívánalomnak maximálisan megfelel a faluközösség. A hatalmas, lelkesedéssel végzett munkát, melyet Mária a kápolna megvalósítása érdekében végzett a község előljárói díszpolgári címmel jutalmazták, melyet 2000-ben a milleniumi ünnepség keretében vehette át Mária. A Veszprém megyei Németek Közösségétől pedig megkapta a németiségért végzett munkáért járó legmagasabb kitüntetést az EHRENPREIS-et. A könyv utolsó oldalán egy gyönyörű ima olvasható, melyet Margaret Wenczel, Mária sógornője mondott el a templom beszentelése alkalmából:

„Amióta ember él ezen a földön, elűzik, kiutasítják onnan és elveszik hazáját. Ezért olyan fontos hogy Istenben hazád legyen. Uram! Mindenek ura! Te azt akarod, hogy az emberek békében éljenek egymással: Kérünk téged, mutasd meg a politikusoknak, hogyan oldják fel a feszültséget és hogyan akadályozzák meg a háborúkat. Szolgálják a tárgyalások a nemzetek közti megértést, sikerüljön a teljes leszerelés. Kérünk téged, segíts azoknak a konfliktusoknak a feloldásában, amelyek keletet és nyugatot, délt és északot, színes embert és fehéret, szegény és gazdag népeket elválasztanak egymástól. Ne engedd, hogy gyűlölet és ellenségeskedés embereket egymás ellen uszítson. Segíts nekünk békében élni, mert te is békét kötöttél velünk”.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A német nyelven íródott könyvecske forrás értékű anyag a kápolna építés történeti és családi előzményeiről, annak teljes folyamatáról. Ugyan a Szent Márton kápolna 2016 óta értéktárunk kincsei közé tartozik, de ennek a kis könyvecskének a megismerésével még pontosabb és részletesebb ismereteket kapunk az építés minden mozzanatáról. A könyvecske Kiss Albertné által fordított magyar nyelvű változata évtizedek múlva is segítségére lehet a kápolna iránt érdeklődőknek és a kutatóknak

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.nemetbanya.hu/ertektar

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Melléklet: A könyv 1 példánya eredetiben

**Wolfgang Drösser: Die Kapelle des hl. Martin in Deutschhütten (Németbánya), eine Erinnerung an die Vertreibung im Winter 1948 (Brühl 2018)
Készült a Print Faktor GmbH-ban 53119 Bonn Hohe Strasse 75c
A német nyelvű könyvet magyarra fordította Kiss Albertné.**

Wolfgang Drösser

Die Kapelle des hl. Martin in Deutschhütten (Németbánya) –

eine Erinnerung an die Vertreibung
im Winter 1948

Brühl 2018

Wolfgang Drösser: A németbányai Szent Márton Kápolna. Emlékezés a kitelepítésre 1948 telén.

Brühl 2018

Fliegh Vilmos által készített, a templom tetején álló kereszt.

A négy függőleges szárny a múltat szimbolizálja- a világ négy tájára elűzött és szétszórt lakosságot. A hét vízszintes szárny a hét szentségre emlékeztet, melyek Krisztus jelenlétét bizonyítják. A középpontban levő felfüggesztett kör a jövőre utal: Egyszer egyek lesznek mindannyian a mennyben, akik itt éltek és élnek.

Tartalom

- 1/ Sosem megy el az ember végleg.....**
- 2/Mária Todte álma: A béke kápolnája Németbányán.**
- 3/ Ki fizesse? A kápolna finanszírozása**
- 4/Egy álmom valóra vált: Kész a kápolna**
- 5/Régi és új: A kápolna berendezése**
- 6/A Szt. Márton kápolna – a megbékélés kápolnája**

1. Sosem megy el végleg az ember

Svábokról mesélni.....Svábokról, kik Magyarországon éltek. A németbányai németek története több mint 250 évvel ezelőttre tehető. Osztrák generálisok felszabdalták a Bakonyt, ezt a Balatontól északra fekvő erdős területet. De a vidék gazdaságilag lepusztult, elnéptelenedett. Mária Terézia császárnő (1740-1780) és azok a nagybirtokosok, akik tőle kapták birtokaikat változtatni akartak. Ezért toborzókat küldtek Dél-Németországba a túlnépesedett vidékekre, mindenekelőtt Bajorországba és Svábsországba. Innen van az, hogy a magyarországi németeket sváboknak nevezik. A veszprémi püspökség, a bakonyi erdők birtokosa is „svábokat” hív erre a vidékre. Az új telepések katolikusok kellett, hogy legyenek, a katolikus egyház püspökétől más nem is várható el. Így kerültek Mária Todte (született Vencel) ősei Adam Vencel és Teréz Geier is a Bakonyba, Németbányára.

Németbánya neve arra a munkára utal, amivel a telepések ebben a faluban a kenyérüket keresték: üveghutában dolgoztak. Emellett földet műveltek, így tudtak megélni. De a püspök bezáratta a hutát Németbányán. A későbbiekben a föld jövedelméből kellett megélni, természetesen az egyháznak robottal is adózva.

A 20. századig alig változtak a birtokviszonyok és az életkörülmények. Vencel János is (1855.06.07.) és fia (1888.03.23.) akik közvetlen ősei voltak Vencel Sebestyénnek és lányának, Mária Vencelnek eleget kellett tenni kötelességüknek, éltek jól, rosszul...Több németbányai kivándorolt Amerikába a 20. század első negyedében abban a reményben, hogy ott jobb életük lesz. Ma is emlékeztet rájuk egy emlékmű. A Vencel család azonban hű maradt hazájához. Az 1888-ban született Jánosnak (Hans), a „Hátsó utcai” iskolamesternek három fia született: Sebastian (Sebestyén szül.1908.03.23) Johann (1911.03.25) és Ferenc (1913.13.18.) nehéz idők jöttek a családra, amikor az apa János(Hans) az első világháborúban magyar katonaként elesett. Vencel Sebastiannak az első házasságából három gyermeke volt: János, Augusztin és Mária, a mai Frau Todte.

A II. világháború kezdetéig a néhány magyar és számos németajkú nagyobb probléma nélkül élt Németbányán. Aztán minden megváltozott.1939-ben megalakult a Volksbund Magyarországon, 1940-től Németbányán is megalakult a helyi csoport. Természetesen Vencel Sebestyén is belépett.

Úgy tűnt, hogy a németek számára a mi falunkban is egy arany-idő jött el. Óvoda jött létre, szünidei tábor állt a németajkú gyerekek rendelkezésére, bevezették a németet az iskolában, mint egyedüli oktatási nyelvet. Ez 1942 óta követelmény volt. Civilizációs fejlődésnek indult az elhagyatott falu. Az anyát, Vencel Annát Budapestre küldték továbbképzésre. A lakosok teljesen újat tanultak: hogyan kell fogat mosni, (természetesen fogkefe és fogkrém nélkül): megnedvesíteni az ujjat, sóat hinteni rá, ezt aztán a fogakra dörzsölni. Árvácska magot hozott haza, ezt a virágot aztán jobb híján német virágnak nevezték.

De nemcsak a németiség kulturájának biztosítása-ezen belül a német nyelv megkövetelése -volt a Volksbund célja, hanem a nemzetszocialista azaz náci eszmék kiszélesítése. Mindenekelőtt a második világháború kitörése után vált a Volksbund politikailag még aktívabbá, a magyarok fokozatosan és erőteljesebben felléptek ellene még akkor is, ha szövetségesek voltak.

Szinte robbanásszerűen jött az agitálás az 1941, január 31.-én történt népszámláláskor, amikor is meg kellett nevezni a német identitást, ezen belül a német nyelv használatát. Így propagálták Dunántúltól a Balatonig való csatlakozást a birodalomhoz. A letelepedettekre kényszerkiteleptetés várt.

Ennek megfelelően meglett az eredmény: A 428 lakosból 361 tehát 84,3 % a német nyelv használatát jelölték meg. Sebastian Vencel és Anna Vencel is így döntöttek. Mindazonáltal a gyerekek továbbra is magyarul tanultak, Maria Todte még ma is nagyon jól beszél magyarul. A magyarországi németeket, akik jól tudtak magyarul, magyarizálódottaknak és a németiség által árulónak tekintették.

Aztán eljött a német dicsőség vége Németbányán is. Szorongással néztek szembe a „felszabadítással”. A megszállás miatti félelem miatt Vencel Sebestyén vezetésével nyugatra mentek. Egy Gars am Kamp nevű helység kolostorában találtak menedéket Ausztriában. Miután az oroszok 1945 március 24.-én elfoglalták a falut, és a háború véget ért, felcsillant a remény az Ausztriába menekültek számára is. A Vencel család is remélte, hogy ha visszatérnek az „ő” falujukba akkor tartósan ott maradhatnak. Visszatértek. De a német „uralomnak” vége szakadt. Megfordult a szél, a „magyarizálódottak” voltak a hangadók. A politikából a németeket kizárták, az egyházi birtokokat államosították. A hazatérők házaik elkobozták, a magyarnémetek állandó zaklatásnak voltak kitéve. A földreformmal elkobozták a Volksbund tagok birtokait és felosztották a „magyarizálódottak” között. Számos konfliktus keletkezett. Már 1946-ban több németbányai németet kiutasítottak.

A Vencel család azonban továbbra is maradhatott három gyermekével a házukban. 1947-ben rövid betegség után meghalt az anya, Anna. A hagyományok szerint otthonában lett felravatalozva és az óhazában Németbányán eltemetve.

1948. január 8.-án jött a katasztrófa. Németbánya hírnöke a kisdobos, dobpergés közepette felolvasta a bíró által listázott németek neveit akik a következő reggel 20 kilós csomaggal a városlódi állomáson meg kellett jelenjenek. Németbánya 420 lakójának 90 százaléka főleg a Volksbund tagjai érintettek voltak a kiteleptetésben. Hogy hova lesz az „utazás” nem mondták. Az 53 érintett családhoz tartozott a Wenzel család is Sebastian papával, a két fiúval János és Augustin, a lány Maria és a nagymama Wenzel Katalin, született Peitl. Lovaskocsival mentek az állomásra, az állatok maradtak. Mindenekelőtt takarókat, ennivalót, egy kis koffert vittek magukkal a dokumentumokkal, fotókat stb., amit Maria még ma is őriz.

Zum Gedenken
der Vertreibung der Deutschen Familien aus Deutschhütten vor 50 Jahren
am 6. Januar 1948

1948-1998

Megemlékezés
a németbányai német családok kitelepítésének 50. évfordulójáról

Franz Korn	Sebastian Wenzel
Michael Fuchs	Franz Szabadics
Thomas Klettner	Benedikt Wenzel
Franz Puchinger	Paul Striebl
Karl Puchinger	Johann Kreiner
Ignaz Frank	Johann Rieslinger
Anton Mayer	Johann Kanzler
Johann Mayer	Konrad Kreiner
Andreas Frisch	Andreas Seier
Johann Meier	Josef Hoffmann
Andreas Peidl	Johann Glaser
Wenzel Peidl	Emmerich Straub
Karl Mireider	Sebastian Straub
Sebastian Kanzler	Josef Hoffmann
Josef Mayer	Johann Wenzel
Wenzel Striebl	Andreas Hoffmann
Andreas Mayer	Benedikt Oswald
Johann Klein	Sebastian Klein
Michael Straub	Franz Korn
Karl Klein	Josef Striebl
Franz Klein	Johann Hoffmann
Gregor Springmann	August Pilz
Matthias Striebl	Andreas Korn
Georg Hupp	Emmerich Wenzel
Josef Berwald	Paul Hock
Johann Striebl	Anton Bergmann
Anton Pilz	

és mintegy 160 kitelepített család

A családfők listája, akiket 1948ban Németbányáról kitelepítettek. (Wenzel Sebestyénhez tartozott még a nagymama é a 3 gyermek, tehát öt személy)

Megkezdődött az odüsszea, azaz a vándorlás. Leplombált vagonokban hurcolták el a kiutasítottakat: a ház az udvar, az állatok, a gazdaság mind odalett- hazátlanul állnak a semmi előtt. Ez lett a vége évszázadok ősi tradíciójának!?

Abb. 2: Ausgewiesene Kinder 1948

Slg. Todte

Abb. 3: Sebastian Vencel mit den Kindern Augustin, Johann und Maria *Slg. Todte*

Abb. 4: Maria Wenzel (alias Todte) (ca. 1952) *Slg. Todte*

6

Felső csoportkép: 1948-ban kiűzött gyermekek

Alsó képek: Balra Vencel Sebestyén gyermekeivel Guszti, János és Mária

Jobbra Maria Wenzel (1952) Ma Todte asszony

2. Mária Todte álma: a megbékélés kápolnája Németbányán

A kiutasítást hosszú odüsszeia követte. a vonat először Budapestre ment. Innen hová?A kitelepítettek először arra gondoltak, hogy Szibériába deportálják őket. De más történt. Amikor az Elbán átmentek, tudták már hogy Németországba értek. A németbányaiak a Szászországi Pirnába kerültek egy lágerbe. Aztán elszakították őket egymástól, egész Szászországba szétszórva. A Wenzel család a Radeberg melletti Liegau-Augustusbadba került. Az öttagú család 2 szobában 12 m² területen osztozott. Az apa azonban ismét megházasodott az időközben 15 éves lánya Mária legnagyobb bánatára. A mostoha és a mostohalány viszonya nagyon feszült lett. Így Mária 1951-ben elköltözött. A Radeberg melletti Walrodában tanult a farmer Hantsche családnál és tejellenőr képesítést szerzett. Németbányát azonban nem tudta elfelejteni: haragudott azokra az emberekre, akik kiűzték őt a hazájából.

Aztán Máriának újabb problémája lett, de nem hajolt meg a SED egységpárt urai előtt. Ez veszélyes lett volna. Közben 18 éves lett. a farmer tejjgazdaságában kezdett dolgozni ellenőrként, tápadag számításokat végzett és segített a farmernek az állattartásban. A kommunista hatalom bosszúja nem sokáig váratott magára: szabotőrnek kiáltották ki. Egy drezdai kihallgatás után háziőrizetre ítélték, papírjait és pénzét elvették. Vágyakozva gondolt régi hazájára.....

Aztán jött a fordulat: Mostohaanyja segített neki a menekülésben. Szerzett Máriának egy vonatjegyet Berlinbe. Kalandos körülmények közt ért Nyugat-Berlinbe. Ott Mária konyhalányként kezdett dolgozni. Aztán a Nyugat-Németországi Westertimkébe repült, majd Hannoverbe. Ismét a mostohaanya –akivel időközben jó viszonya lett–segítette hozzá az újrakezdéshez. Sikerült Bergheimbe majd Elsdorfba mennie. Horremben pincérkedett és ott ismerte meg későbbi férjét. Az időközben férjhez ment Maria, Todte 1966-ban bérli a brühl-pingsdorfi „Jägerhofot”. 1971-ben megvásárolják és a házaspár a vendéglőt egy csodaszép étteremmé és hotellá építi át. Bámulatatos hogy Mária nem tudja feledni régi hazáját. Annak ellenére, hogy a kitelepítéskor csak 13 éves volt, mindig vágyódott gyermekora „elveszett Paradicsoma” iránt. Elcsitult a kiűzetés miatti harag, helyébe lépett a kíváncsiság. Férje is meg akarta azt a falut ismerni, amiről ő már olyan sokat mesélt.1962 –ben úgy döntött a házaspár, hogy Németbányára utazik. Kalandos egy utazás volt ez vonattal: 24 órát tartott. Németbányán néhányan várták őket: az unokabáty Peidl András, Vencel Rézi a nagynéni, és Fliegh Vili szüleivel sem szakadt meg a kapcsolat.

Sok minden megváltozott a faluban. A kitelepítés előtt 400 lakója volt, most pont 100.Új polgár csak nagyon kevés volt, az elűzötteket nem lehetett pótolni. A kommunista rendszer megváltoztatta a mezőgazdaságot is. Mezőgazdasági magán földtulajdon nem létezett már, mindenki a kolhozban (Tsz) dolgozott. Szegénység volt a faluban. De a rokonok vendégszeretőek voltak. Ugyan matracok nem voltak, de volt jó szalmazsák friss szalmával töltve. És mi lett a magyarizálódottakkal, akik a kitelepítésben részt vettek? Drexler, a kocsmáros, Vencel Sebestyén jó barátja egy asztalhoz ültette őket a visszatért „látogatókkal”. Mi mehetett végbe a fejükben? Maria kívülről barátságosnak mutatta magát, de belül elégtételt érzett az egykori lakókkal szemben. A kommunisták kisajátításai nem használtak nektek.... Nem, mert ti megálltatok a fejlődésben, mi pedig egy bizonyos jólétbe kerültünk. És az egykor itt maradottak, akik a feltételezett jót választották, most irigykedve néznek az elűzöttekre, akiknek idegenben sokkal jobban megy. Aztán egy fiatalember feloldja a feszültséget: Távol tartja magát a 48-as eseményektől és azt mondja: Szégyellem magam apám magatartása miatt”. Maria Todte és a férje segítenek, mindenhol ahol csak tudnak. De az, amit a szívükben éreznek magukkal viszik Németországba. Örömmel veszik a falusiak az ajándékokat. A következő

években erősödött a kapcsolat Brühl és Németbánya között. Todteék újra és újra jöttek a faluba. 1993-ban visszavásárolták a Magyarországon maradt Rézi néni régi telkét és egy házat építettek. A kapcsolat innentől kezdve ismét fellángolt.

Abb. 5: Erfolgreicher Abschluss des Lehrgangs für Viehhaltung 1953
(Maria Wenzel alias Todte) 2. Reihe von unten, 4. von links)

Slg. Todte

Az állattartó tanfolyam sikeres zárása (1953) Maria W. 2.sorban balról a 4.

Abb. 6: Treffen von Ungarn und vertriebenen Deutschen

Slg. Todte

Magyarok és elűzött németek a kocsmában

De aztán Mária Todtenek kalandos ötlete támadt. 1995. május 4.-én ünnepli az ő- már híres Jägerhof nevű vendéglőjében 60. születésnapját. Lemondott a személyes ajándékozásról, ehelyett Németbánya lakóinak akar valami jót tenni, egy jelet hagyni a megbékélés jegyében. Egy kápolnát akar építeni ennek a kis falunak, amelynek még eddig nem volt temploma. Egy jelentős összeg jött ekkor össze. A kitelepítés 50. évfordulójára avatásra készen kell lennie a kápolnának. „Születésnap ajándéka” lesz az alapítvány alapösszege.

Abb. 7: Feier des 60. Geburtstags von Maria Todte im Jägerhof

Slg. Todte

Maria 60. születésnapja a Jägerhofban

Abb. 8: Die Gastgeber des Treffens 1996: Maria und Dietmar Todte

Slg. Todte

A németbányai találkozó szervezői vendéglátói Maria és Dietmar Todte (1996)

1995 végén Maria Todte egy felhívást fogalmazott Németbánya egykori lakóinak. Fáradságos volt a keresgélés, mert az elűzöttek az egész világon szétszóródtak. Ezen kívül a magyarországi németek lapjában, a Neue Zeitungban is sikerült egy felhívást megjelentetni azzal a kéréssel, hogy a lap is támogassa ezt a szándékot. Mármost azt, hogy ez az agilis „sváb asszony” 1966 jún. 29.-től július 2-ig megrendezi az 1. találkozót az egykori honfitársaknak Németbányán. A Neue Zeitung (Mayer Éva szerkesztővel) és az Unser Bildschirm a magyarországi németek Tv adása is (Stangl Márta szerkesztővel) beszámoltak erről. A tervek szerint ez alkalommal kell a kápolna alapkövét is lerakni. De nem mindenki fogadta pozitívan ezt a szándékot. Egyesek nem akartak a falura és a kitelepítésre emlékezni. És nem akartak azokkal az egykori lakosokkal egy asztalhoz ülni, akik felelősek voltak a kitelepítésért. Ennek ellenére mégis 65 vendég jelezte jövetelét Európa minden sarkából néhányan még Kanadából és Amerikából is.

1996. június 26.-án pénteken így nyitotta meg Maria Todte a találkozót:

„Barátaim, szomszédok, testvérek!

A sors 48 évvel ezelőtt elszakított minket egymástól. Szerencse volt? Vagy szerencsétlenség? Mindenesetre annak idején katasztrófa volt. Aztán hosszú idő után mindannyian, akik most itt vagyunk, valahol a világban új gyökereket eresztettünk. Nagyon örülök, hogy a munkám és fáradságom nem hiábavaló volt, hogy ismét egymásra találtunk, hogy emlékeinket kicserélhetjük. Boldogok lehetünk, hogy új családtagjaink tolerálják azt, hogy mi régi hazánkkal, Németbányával ismét kapcsolatba kerültünk. Mi becsüljük hazánkat, mert már egyszer elvesztettük. Gyermekeink mesélgetik, hogy anyám, vagy apám Magyarországról jött, ez romantikusnak tűnik számukra, ha mi a liba vagy tehén őrzésről mesélünk nekik. Ez nem egy különleges dolog, de ez volt a mi gyermekkorunk, és minden ember a gyermekkorából él.

Mindenesetre számomra ez óriási öröm, hogy ma mi itt találkozhattunk. Azt hiszem ti is egyet értetek ha most üdvözlőt küldünk az egész világba a németbányaiaknak, akik akár betegség, öregség vagy anyagi nehézségek miatt nem tudtak eljönni erre az emlékező találkozásra. Emlékezzünk azokra a németbányaiakra, akiket nem érdekelt, vagy megharagudtak, hogy ezt a találkozót életre hívtam.

Remélem, hogy a közösen eltöltött napok után szép, kellemes és vidám emlékeket visztek az új hazátokba haza.”

Megindító volt a találkozás, a viszontlátás! Az egybegyűltek lelkesedtek Maria Todte szándékáért. De azt a bejelentést, hogy a kápolna a kitelepítés 50. évfordulójára fel lesz avatva, óriási kételkedéssel fogadták. Ennek ellenére az adománygyűjtés sikeres lett. A magyar hetilap 1998 május 2.-án írja hogy 1,2 millió forint (12000 DM) gyűlt össze.. De ez aligha elég. Honnan jön a hiányzó összeg, és hogy lehet ezt Magyarországra hozni?

Abb. 9: Gäste aus aller Welt

Vendégek a világ minden részéből

Abb. 10: Man tanzte wie in alten Zeiten.

Úgy táncoltak mint a régi időkben

Abb. 11: Die „Spendenbox“ (1996)

Slg. Todte

**Emlékezés a temetőben. Telik az adománydoboz.
Középen Mária Todte Mátrai Bruno plébánossal.**

3. Ki fizesse az anyagiakat? A kápolna költségei

Abb. 12: Theresa Vencel und Maria Todte *Slg. Todte*

Kezdetben egyik probléma jött a másik után. Magyarországon is lehullott a „vasfüggöny” 1989-ben vége lett a kommunista rezsimnek. De Magyarország még nem tartozott az EU-hoz (csak 2004-ben), nem volt áru és pénzforgalom. Akkor hogyan lehet a kápolna építéséhez szükséges pénzt Németországból Magyarországra vinni? Egyszerűen csak „átvinni” lehetetlen volt, a pénzt rögtön elkobozták volna, mint „fekete pénzt”. Az akkori pap kívánságát, hogy a pénzt az egyházközségnek fizessék be, nem

fogadta el Maria Todte: Ki tudja hova megy a pénz, mire költik? A mentő ötlet egy alapítvány létrehozása. Vencei Terézia (Mária Todte nagynénje) segítségével életre hívták az alapítványt. 1997. április 11.-én kész lett az alapító oklevél. A kuratórium elnöke Mária Todte lett, helyettese Fliegh Vilmos, tanácsadó Aradi Alajos Németbánya polgármestere, Wenzel József és Patyi György tagok. Az alapítvány segítségével lehetett végül is a finanszírozást megoldani.

De Mária Todte a kápolna építése előre látható kiadásainak még csak egy igen kis részét gyűjtötte össze: 142.000 márka volt az épület teljes költsége, a belső berendezés és a külső díszítés nélkül. De ez nem kedvetlenítette el Máriát: A Brühl Pingsdorfi plébánián Sebasián pap és az egyházi elnökség támogatását kérte. Az összes adomány és a család hozzájárulása kerekén 50.000 márkát tett ki. Ez a Brühl-Pingsdorfi St. Pantaleon templom adományaként került az alapítvány számlájára. És még valami: Maria Todte férje Dietmar mindig nagyvonalúan támogatta őt, ha szükség volt rá. Segítségére sietett bátyja János is, unokatestvérei Anni és Josef Wenzel, a Veszprémi Érsekség két érseke Dr. Szendi József és Dr. Márfi Gyula, akárcsak Dr. Mail József apát. Meg kell említeni Heilig Ferencet is a magyarországi németek országos önkormányzatának veszprémi irodavezetőjét, Kurali Lajos igazgatót, Fliegh Tamás elektrotechnikust, a Lasselsberger-Knauf Kft igazgatóját Karl Widor igazgatót, a szakközépiskola igazgatóit, Takács Pált és Dr. Borsi Lőrincet, a veszprémi Finanz AG igazgatóját, t. Károly Lajost, Wenzel Józsefet Drezdából, Anton Wenzelt Königsbrückből, a karosszéria lakatosmester Peter Erkenst és Flieghné Rimai Merita könyvelőt. Ehhez jön még számtalan privát személy segítsége Németbányáról, Brühl Pingsdorfból és az egész világban élő németbányai honfitársaktól. Köztük különösen meg kell említeni a Birgit Todte-Roland Stahl házaspárt, és a Schmitz házaspárt Brühlből. Nagyvonalú támogató volt 3 német intézet: a Kirche in Not (Templom szükségben) Dr. Templi Imre 12.000 márkát adományozott, az augsburgi Weltkirche Eulenbach prelátus és Baumgarten asszony 10.000 márkát és a kölni érsekség Michael prelátussal az élen 20.000 márkát adományozott. Ehhez jön még számos német és magyar vállalkozó, akik építőanyagot bocsátottak rendelkezésükre. Végül az önkéntesek, iparosok munkanélküliek, akik az építésnél ingyen segítettek. Így történt a lehetetlen: 1998. június 28.-án felavatták a kápolnát, ha még sok minden hiányzott is!

Abb. 13: Erzbischof Dr. Gyula Márfi und Abt Dr. József Mai

Slg. Todte

Dr. Márfi Gyula érsek és Dr. Mail József apát beszentelik a templomot

Abb. 14: Ehepaar Birgit Todte und Roland Stahl

Birgit Todte és férje Roland

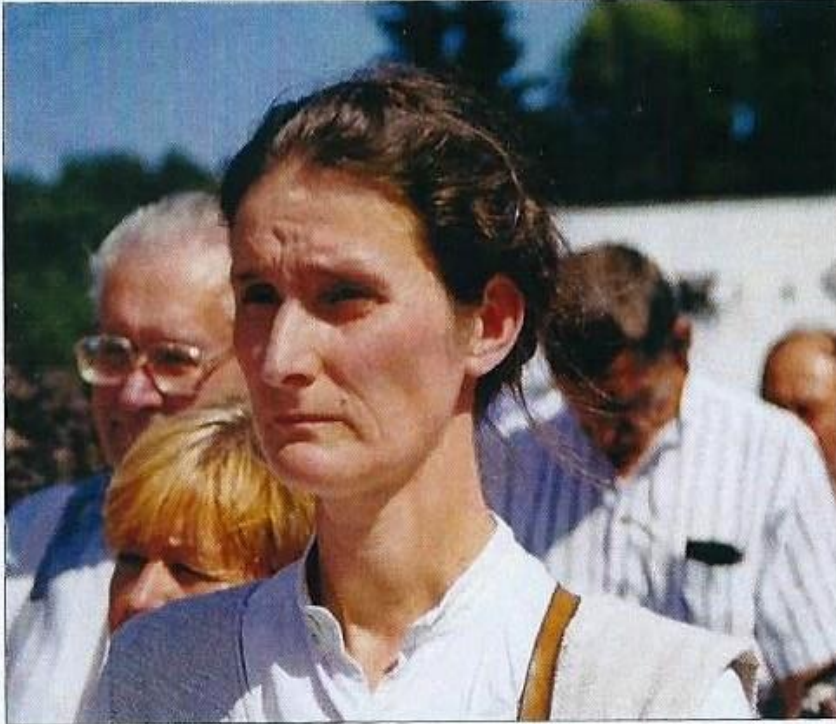

Abb. 15: Ehepaar Schmitz

Slg. Todte

4. Az álom valósággá vált: Áll a kápolna

A kápolna finanszírozása csak egyik része az építésnek, a kivitelezés a másik. Ha az építés már el is kezdődött 1997- ben, biztos talajon csak 1998. január 7.-én állt. Ezen a napon jegyezték be ugyanis a telekkönyvben a tulajdonjogot. Itt állt korábban a lebontott iskolatemplom. Hétköznapokon oktatás,

vasár és ünnepnapokon szentmise. Az 1840-es években épült és 1987- ben lett lebontva. A berendezési tárgyakat a Drexler családnál helyezték el. (oltár, szentképek, szobrok)

De kezdjük csak a kápolna építésének terveivel. Lohrmann Máriában Mária Todte elkötelezett építészre lelt, akit kifejezetten vallásos élete vezette arra hogy a terveket egy nagyon csekély díjért megtervezze.

Abb. 17: Architektin Maria Lohrmann *Slg. Todte*

A régi iskolaépület

**még állt 1996-ban az
alapkő letételkor**

Abb. 16: Die alte Schulkirche

Slg. Todte

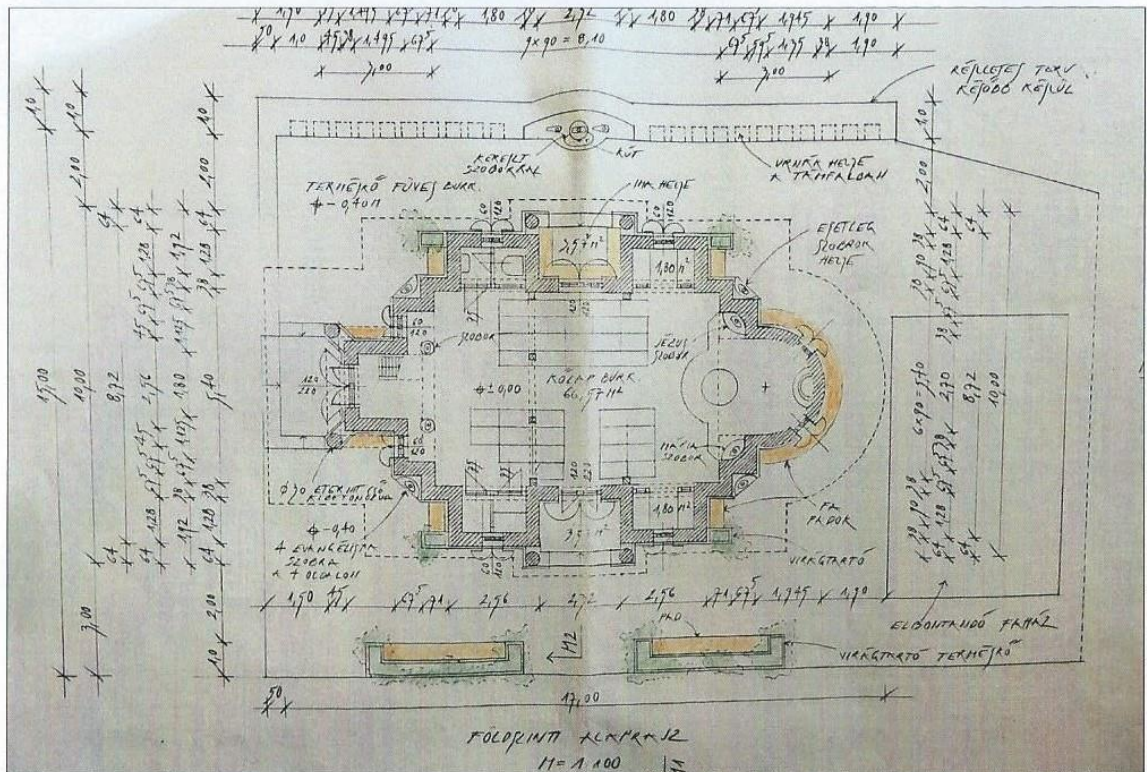

Abb. 18-19: Die Architektenpläne

Slg. Todte (Foto: Drösser)

Az építési tervek

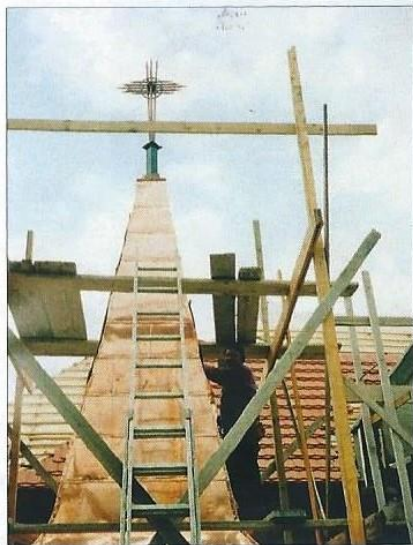
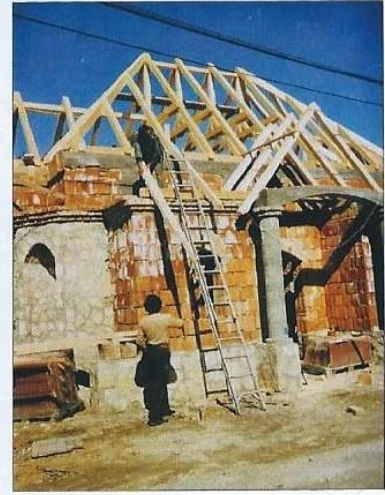
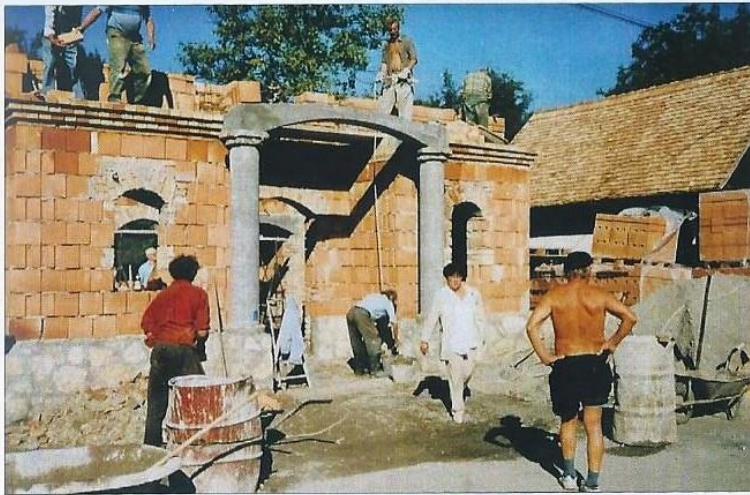
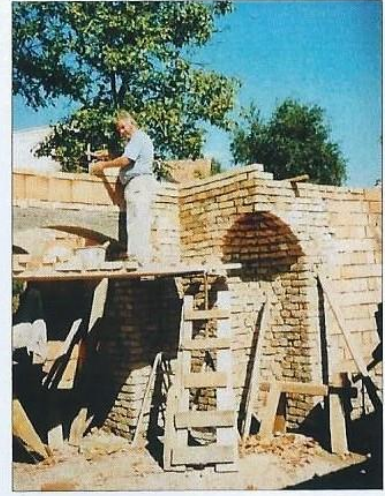

Abb. 21–26: Die Kapelle entsteht. *Slg. Todte*

Abb. 20: Wilhelm Fliegh („Willi“) mit seiner Ehefrau
Slg. Todte

Az építési dokumentumokról Dr. Decsi János gondoskodott, statatikus Szabó Imre volt. Nem lehet Fliegh Viliről sem megfeledkezni, aki gondoskodott a pénzügyekről, a kuratórium munkájáról és ő volt a felelős építésvezető. Az építési vállalkozó Kondor Béla, az ács Samu László, a tetőfedő Koch Tibor volt. A festési munkákat Nagy Tibor végezte,, a villanszerelési munkákat Fliegh Tamás. Az iparosok köre kiegészült Plechinger Györggyel, aki az asztalos munkákat végezte, az üvegfűjást karcolást Szitási Istvánné és a bádigos munkát Kovács Zoltán. Mindenek előtt meg kell említeni azt a sok németbányait, akik segítettek a kápolna építésében. Ők mindannyian hozzájárultak ahhoz hogy a kápolna június végére elkészült.

A nagyrészt vakolt épület kőalapon nyugszik. a bejáratot két oszlop emeli ki, felette egy pagodatető, rajta háromszögű timpanon.

Fliegh Vilmos(Vili) és felesége

A timpanonon egy kereszt, körülötte három cí-

mer: a magyar, a német és a magyarországi németek címere. Alatta három évszám: 1753 a falu alapítására emlékeztet, 1948 a németek kiűzése és 1998 a kápolna felavatása.

Abb. 27: Das Tympanon: Das Wappen der Deutschungarn symbolisiert den Weg, den sie gegangen sind: Durch das Tor sind sie über die Donau in ihre neue Heimat gekommen. In der Landwirtschaft haben sie ihr Brot verdient (Pflug), Tag und Nacht haben sie geschuftet (Sonne und Mond).

Slg. Todte

A magyarországi németek címere azt az utat szimbolizálja, amelyet megtettek. A kapu, amelyen a Dunán át az új hazába jöttek. A mezőgazdasággal keresték kenyerüket (eke), éjjel nappal dolgoztak (Nap és Hold)

<p>Die STIFTUNG „GEDENKKAPELLE“ sowie Das BÜRGERMEISTERAMT von Deutschhütten laden Sie und Ihre Familie herzlichst</p> <p>ZUM 2. HEIMATTREFFEN DER DEUTSCHHÜTTENER</p> <p>vom 26.–30. Juni</p> <p>und zur Einweihung der Gedenkkapelle durch den Erzbischof von Wesprim, Dr. Gyula Márfi, ein.</p> <p style="text-align: center;">◆◆◆</p> <p>Az „EMLÉKKÁPOLNA“ ALAPÍTVÁNY és a NÉMETBÁNYAI POLGÁRMESTERI HIVATAL tisztelttel meghívják Önt és családját 1998 június 26-30. között megtartandó NÉMETBÁNYAIK II. VILÁGTALÁLKOZÓJÁRA</p> <p>abból az alkalomból, hogy Veszprém érseke, Dr. Márfi Gyula ünnepélyesen felszenteli az Emlékkápolnát.</p>	<p style="text-align: center;">PROGRAMM</p> <p>26. Juni (Freitag): Eintreffen der Gäste 18.30 Uhr: Begrüßung durch Bürgermeister Alois Aradi und Frau Maria Todte. Gemeinsames Abendessen mit anschließendem gemütlichem Beisammensein</p> <p>27. Juni (Samstag): Vormittag zur freien Verfügung 12.30 Uhr: Mittagessen, anschließend Spaziergang in Deutschhütten und Umgebung 18.30 Uhr: Abendessen mit fröhlichem Beisammensein</p> <p>28. Juni (Sonntag): Vormittag: Friedhofsbesuch 12.00 Uhr: Gemeinsames Mittagessen 15.00 Uhr: Heilige Messe, Einweihung der Gedenkkapelle anlässlich des 50. Jahrestages der Vertreibung in Deutschhütten durch den Erzbischof von Wesprim, Dr. Gyula Márfi 17.00 Uhr: Kulturprogramm, Platzmusik, mitgestaltet von der Jakauer Kindertanzgruppe, den Chören aus Waschlud und Ganna, der Tanzgruppe „Rosmarein“ aus Waschlud sowie der Polka-Party aus Balatonfüred 19.30 Uhr: Abendessen, anschließend Tanz</p> <p>29. Juni (Montag): Ausflug zum Plattensee in die Weinberge. Verabschiedung der Gäste.</p> <p style="font-size: small; text-align: center;">Computersatz: Neue Zeitung Stiftung-Hiera István Druck: Magyar Hivatalok Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdaja</p>
--	---

Abb. 28: Einladung zur Einweihung *Slg. Todte*

Meghívó a kápolna avatóra

1998 június 26-30.-ig hívta Mária Todte a 2. németbányai találkozóra a vendégeket. Ez alkalommal avatják fel ünnepélyesen a kápolnát annak ellenére, hogy még nem teljesen kész.

Számos vendég érkezett bel és külföldről. Ragyogó napsütésben szentelte be Dr. Szendi József érsek a kápolnát. Egy templomi zászlót és egy emléktáblát is felavattak, amely a kitelepítésre emlékeztet. Számos ünnepi beszéd dicsérte a jól sikerült épületet.

Maria Todte köszönetet mondott mindazoknak, akik a sikerért fáradoztak. Az avatás közös rendezvényt (vendéglátással) ért véget.

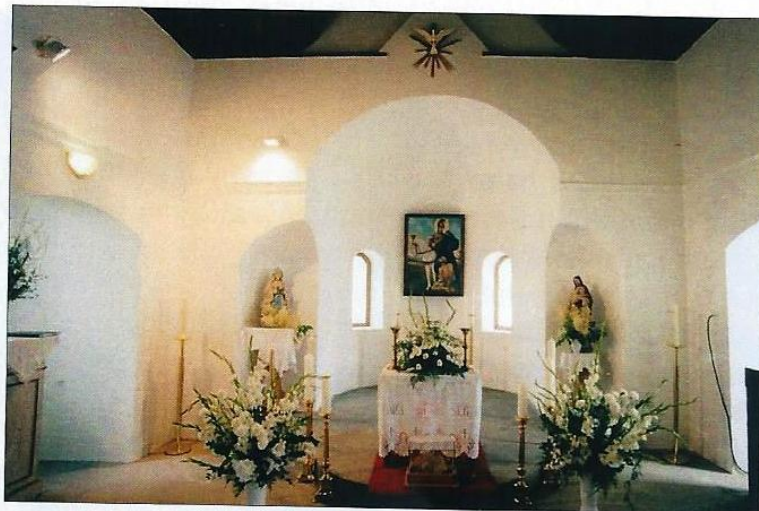

Abb. 29:
Das Innere der
Kapelle 1998
Slg. Todte

Abb. 30:
Maria Todte spricht
zur Einweihung.
Slg. Todte

Abb. 31:
Maria Todte sowie
Johann Wenzel mit
Ehefrau Margarete
Slg. Todte

20

Felső kép: a kápolna belseje

Második kép: Mária Todte az avató ünnepen beszél.

Harmadik kép: Mária mögött öccse Wenzel János és felesége Margareta

Abb. 32:
Maria Todte und
Alterzbischof
Dr. József Szendi
Slg. Todte

Abb. 33:
Feier der hl. Messe
mit Alterzbischof
Dr. József Szendi
Slg. Todte

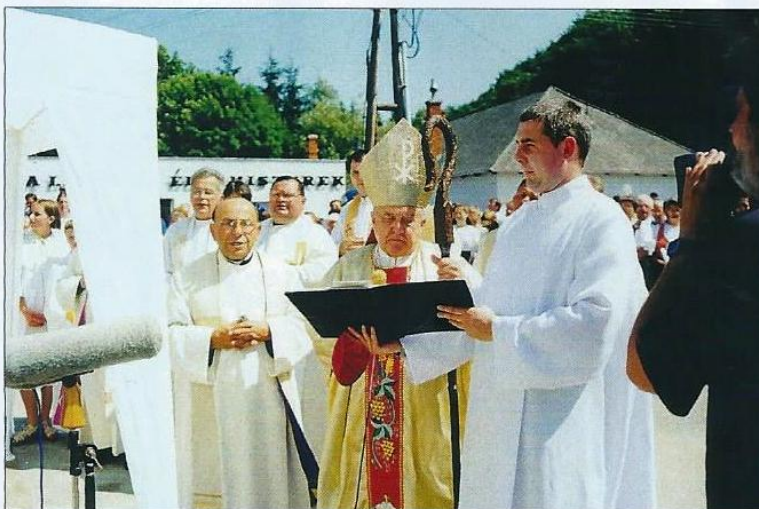

Abb. 34:
Feier der hl. Messe
mit Alterzbischof
Dr. József Szendi
Slg. Todte

Mindhárom képen Dr Szendi József érsek az ünnepi szentmisén.

Az első képen Máriával.

Abb. 35: Weihe der Fahne

Slg. Todte

Abb. 36: Weihe der Gedenktafel

Slg. Todte

22

Felső kép: zászlószentelés

Alsó kép: az emléktábla felavatása

5. Régi és új: A kápolna berendezése.

A kápolna közepén áll az oltár. Az egyszerű fakonstrukció a község ajándéka. Az oltár mögött ég az örökmécses két kézbe applikálva. Ez Lohrmann Mária építész ajándéka . A szentmisén egy aranyozott kelyhet használtak, amely a Brühl Pingsdorfi egyházközség ajándéka. Szép az a törekvés hogy az öreg iskolatemplom egyes berendezési tárgyait megőrizték és néhányat közülük átvittek az új kápolnába. Mint például minden katolikus templomban Isten anyjának Máriának szobra. Ez a figura is a régi iskolából származik. Mária itt gyermeke nélkül, Madonna képében látható. Kezében rózsafüzért tart. A szobor restaurálását a Hürth-Fischenich-i Mones család fizette. Két szobron is látható Jézus Szent szíve . Az egyik a régi iskolatemplomból való, a másik Birgit Todte ajándéka. Jézus szíve a szeretetet szimbolizálja, melyet az emberiség iránt érez. Jézus szíve tisztelete a 19. században mindenekelőtt jámborságot jelentett és 1856 tól kezdve Jézus szent szíve ünnepét XI. Pius Pápa felvette a liturgikus naptár legnagyobb ünnepei közé.

A Szent Márton kép, amely ma az oltár mögött függ, szintén a régi iskolából került a kápolnába. Szent Márton a falu, a kápolna és a környék védőszentje. Magyarországon különösen népszerű, mert az osztrák határ közelében levő Szombathelyet tekintik szülőhelyének. A képen a nevezetes „palástfelezés” látható. A 4. évszázad harmincas éveiben Márton, mint római katona kettévágta palástját, hogy egy fázó koldusnak adja. Katonatársai gúnyolódása sem akadályozta meg őt e cselekedetében. A következő éjszaka megjelent neki Krisztus koldus képében. Márton megtért.360-ban ő alapította az első kolostort nyugaton. Később Tours felszentelt püspöke lett, annak ellenére hogy ezt a megtisztelő feladatot nem akarta felvállalni.

A kápolnában van a régi iskolából származó áldozószekrény is. Wenzel János családja orgonát bocsátott a kápolna rendelkezésére. Az orgona előtti korláton látható a keresztre feszített Jézus, ez is a régi templomiskolából származik. A keresztút stáció képeit Heizer József, a herendi Porcelán manufaktúra munkatársa festette. Egy oldalsó falon egy márványtábla látható, mely az 1948-as kitelepítésre utal.2014 óta a Teng család által ajándékozott miseruha mellett egy másik is áll a miséző pap rendelkezésére. Az oltárkendő ill.a terítő Fliegh Magdolnának köszönhető.2007 óta van fűtés: a magyarországi német követség kezdeményezésére a Striebel Eltron cég ajándékozta a kápolnának.

Abb. 37: Altar und Ambo

Slg. Todte

Abb. 38: Pfarrer Sebastian aus Brühl-Pingsdorf übergibt mit Rendant Röger Frau Todte den neuen Kelch und die Patene.

Slg. Todte

Abb. 39: Gottesmutter und Hl. Herz Jesu aus der alten Dorfkirche
Slg. Todte

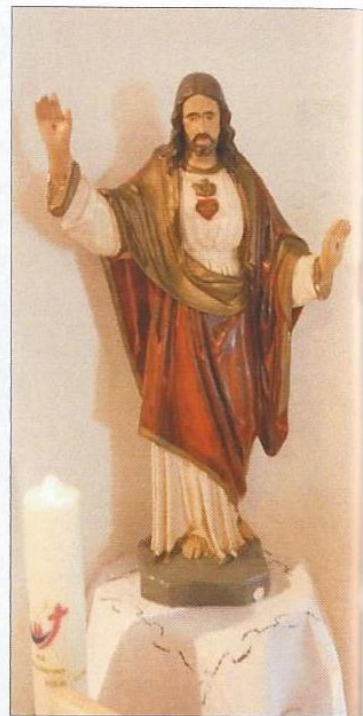

Abb. 40: Hl. Herz Jesu – ein Geschenk von Birgit Todte
Foto: Stahl

Abb. 41: Ewiges Licht vor dem Bild des Hl. Martin

Slg. Todte

A felső baloldali képen a régi iskolából származó szobrok : a Szűz Mária szobor és a Jézus szent szíve szobor.

Mellette jobbra a Birgit Todte által ajándékozott Jézus szíve szobor.

Alul a Szent Márton oltárkép a régi iskolatemplomból

Abb. 42: Der Opferstock aus der alten Schulkirche

Foto: Drösser

Abb. 45: Der neue Kreuzweg, 12. Station

Slg. Todt

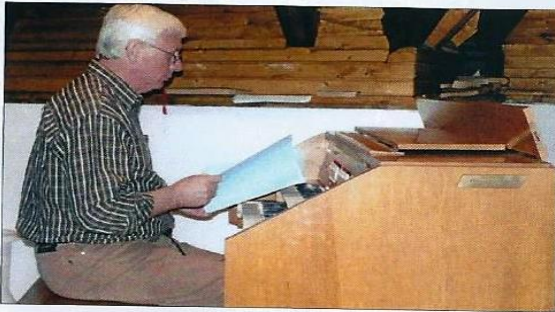

Abb. 43: Willi Schmitz spielt an der neuen Orgel.

Slg. Todt

Abb. 46: Die Gedenktafel zur Erinnerung an die Vertreibung

Foto: Drösser

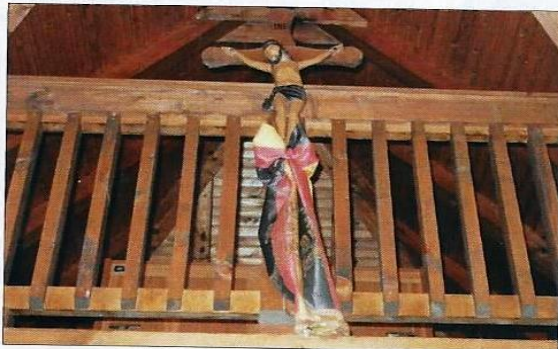

Abb. 44: Das Kruzifix aus der alten Schulkirche vor der Orgelbühne

Foto: Drösser

Fent balra: Az áldozati szekrény a régi iskolából

Jobbra a keresztút 12. stációja

Középen balra: Schmitz Williem orgonál

Alatta a keresztre feszített Jézus az orgona előtt

Az álló képen a kitelepítettek névsora a márvány emléktáblán

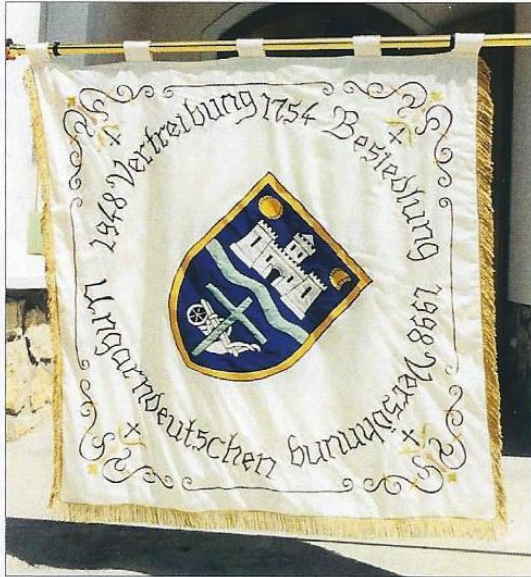

Abb. 47: Die Kirchenfahne zur Erinnerung an die Vertreibung
Foto: Drösser

Abb. 48: Das neue Messgewand – präsentiert von Wilhelm Fliegh
Foto: Drösser

Abb. 49: Die von Margarete Fliegh gestiftete Altardecke – Alterzbischof Dr. József Szendi als Zelebrant

Slg. Todte

Teng gestifteten Messgewand auf ein weiteres Messgewand zurückgreifen (Abb. 48). Margarete Fliegh sind die Altartücher bzw. die Altardecke zu verdanken (Abb. 49). Seit 2007 wärmt die Kapelle eine Heizung; sie war auf Initiative der deutschen Botschaft in Ungarn von der Firma Stiebel Eltron kft. gestiftet worden.

27

Felső baloldali kép: A templomzászló a kiűzetés emlékére-

Jobb oldali kép: Fliegh Vili bemutatja az új miseruhát

Alul: Fliegh Magdolna által ajándékozott oltárterítő. Misézik Dr. Szendi József érsek.

Abb. 50: Evangelist aus einer Ecke an der Außenwand
Slg. Todte

Abb. 51: Das von Wilhelm Fliegh geschaffene Kreuz
Slg. Todte

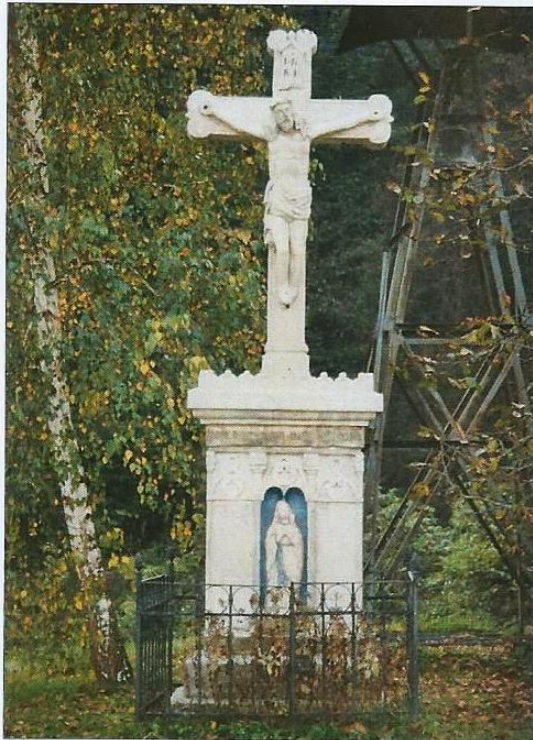

Abb. 52a: 2013: Das von den ausgewanderten Amerikanern errichtete Kreuz vor dem Glockenturm
Slg. Todte

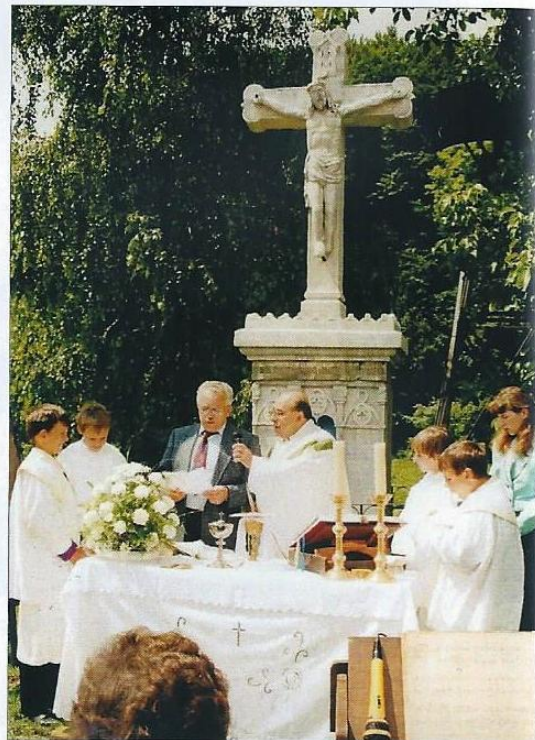

Abb. 52b: 2013: Einweihung des von den ausgewanderten Amerikanern errichteten, von der Familie Todte restaurierten Kreuzes
Slg. Todte

28

Bal felső Kép: Evangélista az egyik sarkon. Mellette Fliegh Vilmos az általa készített kereszttel

Alul balra: Az Amerikába kivándoroltak által emeltetett kereszt a harangtorony előtt

Mellette a Todte család által 2013-ban restauráltatott kereszt felavatása látható

Külön nagy költséget jelentett a Todte család számára a négy Evangélista szobra, melyek a kápolna külső falának sarkait díszítik. A szobrokat Csaák Attila pátyi szobrászművész, a templom tornyában lévő fém keresztet Fliegh Vilmos készítette.

Az az elképzelés, hogy a harangtoronyból ide hozzák a harangokat, meghiúsult, mert a templomtorony túl kicsi volt. Így aztán az elhunytakért szóló harang a „becsukott szemű”, amely a holtakat az utolsó útjára kíséri, valamint a ” nyitott szemű” harang, amely vasár-és ünnepnapokon istentiszteletre hívja az embereket és hétköznapokon reggel, délben este szól, az eredeti helyén maradt. A harangokat a harangtoronnyal együtt és az előtte álló emlékkeresztet azok a falulakók állíttatták, akik 1910 és 1925 között a nagy ínség miatt kivándoroltak Amerikába. A harangtoronyt a község restauráltatta, az emlékkeresztet pedig a Todte család 2013-ban.

A Szent Márton Kápolna a béke kápolnája

Maria Todtét tisztelik és becsülik. 2000-ben Németbányán díszpolgárrá avatták. 2001-ben a Veszprém megyei németiségért végzett kiemelkedő munkájáért megkapta az Ehrenpreiset, vagyis az életmű díjat. És hogyan tovább a kápolnával? Nemcsak egy nagyszerű ékszerdoboz a községnek, hanem egész megyeszerte, sőt még távolabb is elismerően beszélnek róla. Azon kívül, hogy imaház, a falu lelki és szellemi központja is lett.

Mindig jönnek német vendégek, hogy csak néhányat említsünk: 2002-ben a falu alapításának 250. évfordulójára emlék-istentisztelettel emlékeztek. 2004. május 4.-én Maria Todte itt ünnepelte a 70. születésnapját, egy évvel később májusban ismét egy találkozó volt. 2008-ban a kényszer-kitelepítés 60. évfordulójára emlékeztek.

Abb. 53–55: Ehrung für Maria Todte 2000: Verleihung der Ehrenbürgerschaft von Deutschhütten (Németbánya)

Slg. Todte

Mária Todte díszpolgári kitüntetése Németbányán 2000-ben

Abb. 56: Ehrung für Maria Todte 2001 durch das Komitat Wesprim (Veszprém)

Abb. 57–58: Ehrung für Maria Todte 2001 durch das Komitat Wesprim (Veszprém)

Mária Todte átveszi kitüntetését Veszprém megyében. Alul a díjak

Mária a kápolnaépítéssel nemcsak Istennek akart kedvezni. Ezen túl ez a kápolna egy emlékmű is akart lenni azoknak a németeknek az emlékére, akik a falut alapították. És még valami: Ez a béke kápolnája kell, hogy legyen, a békéé, magyarok és németek között. Reméljük, hogy a jövő generációja megérti ezt a törekvést, megőrzi és élettel tölti meg a kápolnát.

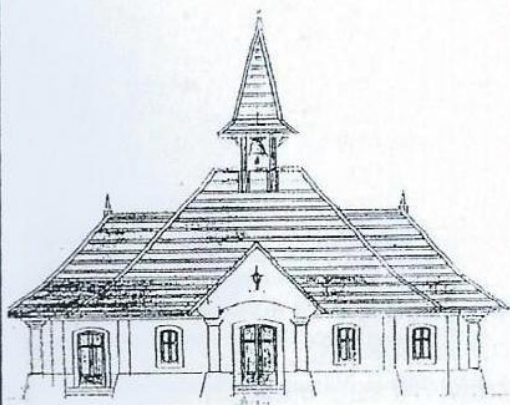
 <p>MEGHÍVÓ</p> <p>EINLADUNG</p> <p>04. 05. 2005</p>	<p style="text-align: center;">Einladung</p> <p>Zur 10-jährigen Gründungsfeier Der Sankt Martin Kapelle In Németbánya/Deutschhütten Am 04. 05. 2005.</p> <p>Wir erwarten unsere lieben Gäste Am Dorfeingang</p> <p><u>Programm</u></p> <p>14.00 Festzug mit Pferden u. Musik Eröffnung srede u. Begrüßung der Göse Von Maria Todte Vorsitzende der Stiftungskapelle Fr. Ursula Seiler Albring Botschafterin Herr Lorenz Kerner Vorsitzender des Lenau- Kulturvereins Herr Franz Heilig Sekretär der LdU Herr Dr. Wendelin Albert Bezirksvorsitzender der UD Frau Eva Kiss Vorsitzende der DMSV Deutschhütten</p> <p>15.00 Heilige Messe in deutscher Sprache Gestaltung der H. Messe: Willi Schmitz Brühl Pingsdorf <i>Zelebriert:</i> Vom Erzbischof Dr. Gyula MÁrfi Dem Abt Dr. Josef Mail Dem Gemeindepfarrer Zoltán Tál</p> <p>16.00 Gounod: Ave Maria Gespielt vom weltberühmten Geigenkünstler Zoltán MÁga</p> <p>16.20 Anschnitt des geweihten St. Martin Brotes vor der Kirche Gebacken von Hans Gerdenics Platzkonzert und Kulturprogramm</p> <p>Alle Gäste werden im Namen des Kuratoriums Der Gedenkkapelle-Stiftung herzlichst erwartet</p> <p style="text-align: center;">Maria Todte</p>
---	---

Abb. 59: Einladung zur 10-jährigen Gründungsfeier der Kapelle des hl. Martin
in Deutschhütten (Németbánya) 2005 *Slg. Todte*

Meghívó a Szt. Márton kápolna alapításának 10 éves évfordulójára Németbányán

2005.

GEDENKFEIER

am 17. Mai 2008.
in Némethánya/Deutschhütten
anlässlich des 60. Jahrestages der
Zwangsaussiedlung

Programme:

- 11.⁰⁰ Uhr Gedenkveranstaltung im Gemeindefriedhof von Némethánya/Deutschhütten:
- Hymne der Ungarndeutschen
 - Die letzte Fahrt... – vorgetragen von Rita Kiss
 - Gedenkansprache durch Herrn Bürgermeister Gábor Nagy
 - Erinnerungsworte von Frau Maria Todte im Namen der Zwangsausgesiedelten
 - Der gemischte Chor der Gemeinde Bakonyjác/Jaka trägt ungarndeutsches Liedgut vor
 - Grußworte der Vorsitzenden der Minderheitenselbstverwaltung, Fr. Maria Ruppert
 - Kranzniederlegung
 - Nationalhymne
- 12.⁰⁰ Uhr Einsegnung der erneuerten Gedenkstätte auf dem Hauptplatz der Gemeinde
Kranzniederlegung
- 12 Uhr¹⁵ Heilige Messe in der Gedenkkapelle – zelebriert Pfarrer Zoltán Tál und György Reichardt, mitwirkt Zoltán Mága Violinist
- 13.⁰⁰ Uhr Imbiss im Gemeindehaus
- 15.⁰⁰ Uhr Auftritt der Brauchtum pflegenden Gruppen der Ungarndeutschen
- Frauenchor aus Ganna
 - Kindertanzgruppe aus Bakonyjác / Jaka
 - Gemischter Chor aus Bakonyjác / Jaka
 - Kindertanzgruppe aus Városlőd / Waschludt
 - Waschludter Gesangsduett, begleitet von János Magasházi auf der Ziehharmonika
 - Ungarndeutscher Gesangsverein aus Kislőd / Kischludt
 - Tanzgruppe Vergissmeinnicht aus Herend
 - gemischter Chor der Ungarndeutschen aus Csehbánya
 - Jugendtanzgruppe aus Bakonyjác / Jaka
 - Familienorchester Bauernhuber aus Herend
- 18.⁰⁰ Uhr Straßenfest mit der Franz Kapelle aus Herend

*„Die Vertreibung von der Scholle
ist die flagranteste Verkenning
der Geschichte und die offenkundigste
Verletzung der Menschenrechte.“*

(Albert Schweizer)

Támogatók:

Némethánya Község Önkormányzata
Némethánya Német Kisebbségi Önkormányzata
Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület
Maria Todte és családja – Brühl
MNEKK Budapest

Abb. 60: Einladung anlässlich des 60. Jahrestages der Zwangsaussiedlung – Deutschhütten (Némethánya) 2008 Slg. Todte

Meghívó a kitelepítés 60. évfordulója alkalmából 2008.

Diese Dokumentation ist ein „Dankeschön“ an alle,
die an der Entstehung und Erhaltung
der Kapelle des hl. Martin in Deutschhütten (Németbánya)
beteiligt waren und sind.

Ein besonderer Dank gilt Frau Eva Kiss
für die Hilfestellungen.

A könyvecske utolsó előtti lapján a keretben olvasható köszönő sorok:

**Ez a dokumentáció egy köszönet mindenkinek, akik a Szent Márton Kápolna keletkezésében,
létrejöttében részt vettek. Külön köszönet Kissné Évának a segítségért.**

A könyv utolsó oldalán egy megható ima olvasható. Az imát elmondta Margaret Wenzel a kápolna avatás alkalmával 1998. június 28.-án

**Amióta ember él ezen a földön, elűzik, kiutasítják onnan és elveszik hazáját. Ezért olyan fontos
hogy Istenben hazád legyen.**

**Uram! Mindenek ura! Te azt akarod, hogy az emberek békében éljenek egymással: Kérünk téged,
mutasd meg a politikusoknak, hogyan oldják fel a feszültséget és hogyan akadályozzák meg a
háborúkat. Szolgálják a tárgyalások a nemzetek közti megértést, sikerüljön a teljes leszerelés.
Kérünk téged, segíts azoknak a konfliktusoknak a feloldásában, amelyek keletet és nyugatot, délt
és északot, színes embert és fehéret, szegény és gazdag népeket elválasztanak egymástól. Ne
engedd, hogy gyűlölet és ellenségeskedés embereket egymás ellen uszítson. Segíts nekünk
békében élni, mert te is békét kötöttél velünk.**

Die Kapelle des hl. Martin – ewige Heimat der aus Deutschhütten (Németbánya) Vertriebenen

**Gebet von Margarete Wenzel
anlässlich der Einweihung der Kapelle am 28. Juni 1998**

Seit Menschen auf dieser Erde leben, hat man sie verjagt und vertrieben und hat ihnen ihre Heimat genommen. Darum ist es so wichtig, eine Heimat in Gott zu haben.

Herr aller Herren, Du willst, dass die Menschen miteinander in Frieden leben. Wir bitten Dich, zeige den Politikern, wie sie Spannungen lösen und Kriege verhindern können. Lass die Verhandlungen unter den Nationen der Verständigung dienen und führe die Bemühungen um Abrüstung zum Erfolg.

Wir bitten Dich um eine gerechte Lösung der Konflikte, die Ost und West, Nord und Süd, Farbige und Weiße, arme und reiche Völker voneinander trennen.

Lass nicht zu, dass wir mitmachen, wenn Hass und Feindschaft Menschen gegeneinander treiben. Hilf uns, Frieden zu halten, weil Du mit uns Frieden geschlossen hast.

A kápolna fennállásának 20. évfordulója tiszteletére ünnepi szentmisét celebrált Rudi Péter plébános. A 2018. november 25.i szentmise után ünnepi koncerttel emlékeztünk a betelepülő ősökre és azokra akikért a kápolna épült: a hazájuktól megfosztottakra. A koncerten Németh Vékes Erzsébet zongora és Sík Dóra gordonkaművész az alkalomhoz méltó műveket adott elő. Az ünnepi Beszédet Kiss Albertné a németbányai Értéktár Bizottság elnöke mondta.

Tisztelt ünneplő közönség, tisztelt hívek

Ünnepi szentmisére és emlékező koncertre gyűltünk ma össze. Ebben az évben ugyanis több kerek évfordulót ünnepelhetünk. 110 éves a tanító ház, 180 éves lenne az az iskola, amelynek helyén épült ez a kápolna mely alapításának 20. évfordulójára emlékezünk. Ebben az évben emlékeztünk meg Városlődön is és Németbányán is a kitelepítés 70. évfordulójára. Városlődön azért, mert ott vettek végleges búcsút a kiűzöttek hazájuktól, Németbányán pedig azért mert 1948 januárja örök seb maradt az itt maradottaknak is.

Németbányának soha nem volt temploma, s most itt áll a mások által is csak ékszeres doboznak nevezett kis csoda. Csoda ez azért is mert magánkezdeményezéssel és közösségi összefogással nem sok templom épült az országban. Ez a kis falu, ilyen csodára is képes volt. Persze kellett hozzá egy Wenczel Mária és családja és egy faluközösség, mely őt mindenben támogatta. Mária 1995-ben a 60. születésnapján döntötte el hogy a német ősök és a kiűzöttek tiszteletére egy emlékkápolnát épít szülőfalujában. Alapítványt hozott létre, melynek törzstőkéje a születésnapon összegyűlt 1,2 millió forintnyi márka. A további 13 millió forint a Brühli Szent Pantheleon templom, a Kölni érsekség, az Augsburgi Weltkirche, német és magyar magánszemélyek, a németbányaiak támogatásával és Mária magántőkéjéből jött össze. Mária és Fliegh Vili az unokatestvér éjt nappallá téve fáradozott 2 éven keresztül azon, hogy a kitelepítés 50. évfordulójára megvalósuljon Mária álma a megbékélést hirdető kápolna. 1998 június 28.-án egy világtalálkozó keretében Dr Szendi József veszprémi érsek és Mail József pápai apát felszentelték a kis templomot. 2008-ban Mária és Németbánya települési valamint kisebbségi önkormányzata, civil szervezetei jubileumi ünnepséget szerveztek a kápolna fennállásának 10. évfordulóján. Az idei 20 éves évforduló tiszteletére jelent meg Brühlben ez a kis könyvecske a Németbányai Szt. Márton kápolna címmel az elűzetés emlékére.

Az írás egy rövid történeti áttekintés után a kitelepítés rémséges idejéről szól, beleértve a Volksbundot is. Szó esik az odüsszeiáról, az új otthon alapításáról, és őszintén ír a konfliktusokról a visszatérők és „magyarizálódtak „ között. A könyvecskében nyomon követhetjük a templom építését az alapkövetéltől az avatásig, az adományozókat, az építőket, a kápolna berendezését, a dokumentumokkal együtt. Az utolsó fejezetben olvashatunk Mária megérdemelt kitüntetéseiről: Németbánya díszpolgári címet adományozott neki, míg Veszprém megye a legmagasabb elismeréssel az Ehrenpreis-el jutalmazta tevékenységét. Mária álma hogy ez az épület élettel teljen meg, ne csak lelki hanem a szellemi központtá is váljon valóra vált, ha csak a koncertekre, kiállításokra adventi betlehemes játékokra gondolunk. A könyvecske olyan forrásértékű dokumentumokat tartalmaz, amely az utókor számára fontos lehet ezért az általam készített magyar fordításban javasoltam értéktárunkba. Nem feledhetjük el hogy ebben a heroikus munkában mindig mellette állt az alapítvány titkára unokatestvére Fliegh Vilmos, aki a toronyban álló acélkeresztet tervezte és kivitelezte. A kereszt 4 függőleges szárnya az egész világba szétszóródott lakókat, a 7 vízszintes szárny a hét szentséget jelképezik. A kereszt közepén levő kör a jövőre utal: Egyszer mindenki aki itt élt és él németek és magyarok az égben egyesülnek. Végül hallgassuk meg azt a ma is aktuális gyönyörű imát, amelyet 20 évvel ezelőtt Margarete Wenzel olvasott fel a templom felszentelése alkalmából .

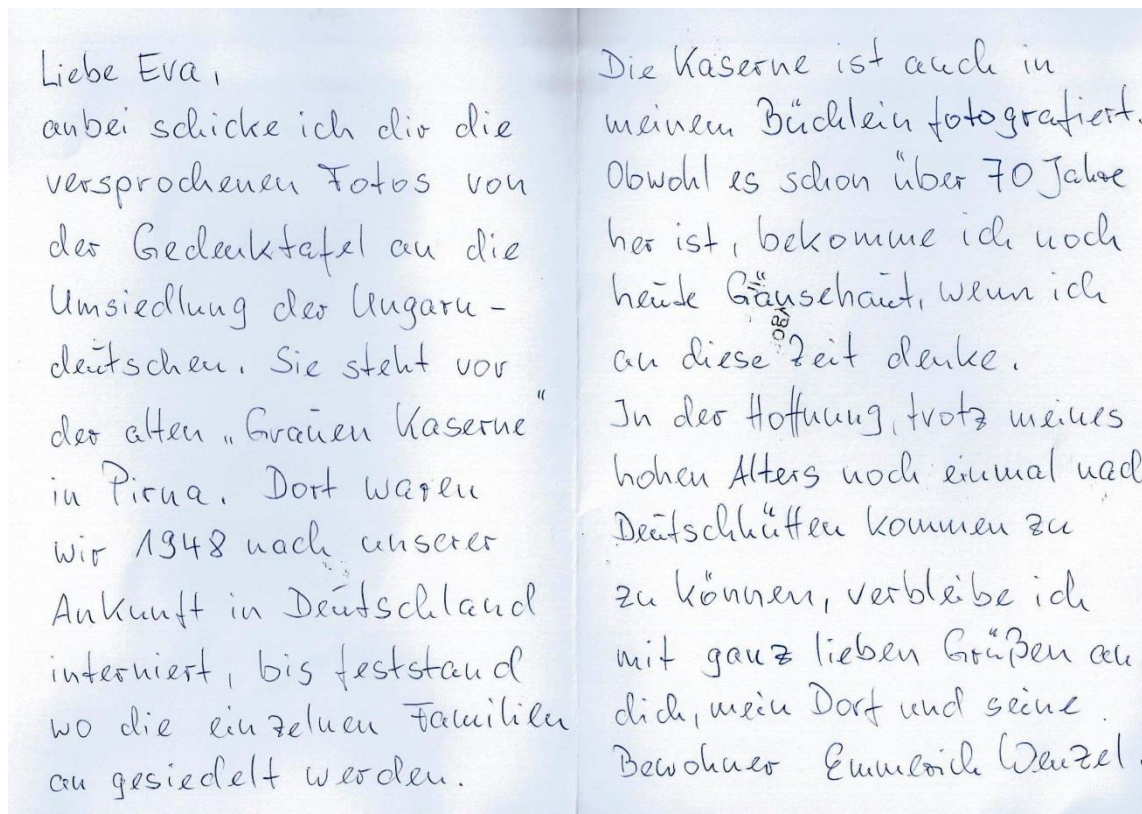
Amióta ember él ezen a földön, elúzik, kiutasítják onnan és elveszik hazáját. Ezért olyan fontos hogy Istenben hazád legyen.

Uram! Mindenek ura! Te azt akarod, hogy az emberek békében éljenek egymással: Kérünk téged, mutasd meg a politikusoknak, hogyan oldják fel a feszültséget és hogyan akadályozzák meg a háborúkat. Szolgálják a tárgyalások a nemzetek közti megértést, sikerüljön a teljes leszerelés. Kérünk téged, segíts azoknak a konfliktusoknak a feloldásában, amelyek keletet és nyugatot, délt és északot, színes embert és fehéret, szegény és gazdag népeket elválasztanak egymástól. Ne engedd, hogy gyűlölet és ellenségeskedés embereket egymás ellen uszítson. Segíts nekünk békében élni, mert te is békét kötöttél velünk.

2019

A kis könyvecske megjelenése, megküldése és értéktárba vonása után Emerich (Imre)Wenzel ismét érdekes képeket újságcikket küldött. 2018 novemberében a

Szászországi Pirnában -ahova a kitelepített németbányaiakat vitték, és az. ú.n. Szürke Kaszárnyában kaptak először szállást,- emléktáblát avattak a láger előtt az elhurcoltak emlékére. Az eseményen megjelent Dr Györkös Péter, anémetországi magyar nagykövet is. A mellékelt újságcikk és képek, valamint az emléktábla szövege erről beszél.

Wenzel Imre levele és magyar fordítása

Kedves Éva!

Mellékeltlen küldöm a Magyarországi Németek kitelepítésének emléktáblájáról készült fotókat.

A tábla a régi „Szürke Kaszárnya” előtt áll Pirnában. Oda lettünk internálva 1948-ban megérkezésünk után, amíg meg nem tudtuk, hova lesznek egyes családok letelepítve. A kaszárnya (azaz láger) fotója az én kis könyvecskémbe is benn van. Annak ellenére hogy ez már 70 éve történt, még mindig libabőrös leszek, ha erre az időre gondolok. Abban a reményben hogy a magas korom ellenére még egyszer el tudok menni Németbányára, szívélyes üdvözet neked, a falumnak és a lakóinak

Emmerich(Imre) Wenzel

Wenzel Imre a faluház Értéktár Fala előtt és az utcán az értéktár tagokkal, Kiss Albertnéval és Schmidt Attilánéval.

Blumen für die Vertriebenen

■ Südvorstadt

Pirna gedenkt der Vertreibung von Deutschen aus Ungarn. Zu Besuch ist ein prominenter Gast.

VON DANIEL FÖRSTER

In den Jahren 1947 und 1948 waren rund 50 000 Ungarndeutsche aus ihrer Heimat in die Sowjetische Besatzungszone Deutschlands zwangsumgesiedelt worden. Dieser Vertreibung gedachten am Donnerstag Vertriebene, Angehörige und Gäste an der Gedenktafel Rottwerndorfer Straße in Pirna. Mit dabei war Dr. Peter Györkös, der Botschafter Ungarns in Deutschland.

Die Tafel nahe des DDR-Museums hatte der langjährige CDU-Bundestagsabgeordnete Klaus Brähmig 2017 gemeinsam mit der Stadt Pirna anfertigen lassen, finanziert hatte sie das sächsische Innenministerium. Ungarns Botschafter legte bei seinem Besuch in Pirna an der Gedenktafel Blumen nieder. Vor 71 Jahren kamen die ersten vertriebenen Ungarndeutschen in Sachsen an. Der überwiegende Teil von ihnen fand zunächst in den Grauen Kasernen notdürftig

Zeitzeugen legen gemeinsam mit dem Botschafter Ungarns, Peter Györkös (M.), Blumen an der Gedenktafel nieder.

Foto: Daniel Förster

Quartier. Später wurden die Menschen von dort aus in verschiedene Regionen Sachsens verteilt. Mit der Tafel soll die Erinnerung an das Schicksal der vertriebenen Deutschen nach dem Zweiten Weltkrieg wach gehalten werden. Sie soll als Mahnung dienen, für ein in Frieden, Demokratie und politischer Stabilität geeintes Europa zu wirken, sagt Initiator Klaus Brähmig.

Deutsche Siedler hatten sich im 18. Jahrhundert im zuvor von den Osmanen verwüsteten Königreich Ungarn angesie-

delt. In der Folge hatten sieben Generationen dieser Einwanderer die von ihnen besiedelten Regionen zu wirtschaftlicher Blüte gebracht. Nachdem 1945 die Herrschaft der Nationalsozialisten und ihrer Verbündeten in Europa zusammengebrochen war, wurden die meisten der damals in Osteuropa lebenden Menschen mit deutschen Wurzeln in Kollektivhaftung für die Verbrechen der Unrechtsregimes genommen. Sie wurden enteignet und gezwungen, ihre Heimat zu verlassen.

Az emléktábla avatása Pirnában

Mehr als zwei Jahre nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges wurden etwa 50.000 Ungarndeutsche aus ihrer Heimat in die Sowjetische Besatzungszone Deutschlands vertrieben. Ihre Vorfahren waren im 18. Jahrhundert im zuvor von den Osmanen verwüsteten Königreich Ungarn angesiedelt worden. Seitdem hatten sieben Generationen dieser deutschen Einwanderer die von ihnen besiedelten Regionen zu wirtschaftlich prosperierenden, blühenden Landschaften gemacht.

Nachdem 1945 die Herrschaft der Nationalsozialisten und ihrer Verbündeten in Europa zusammengebrochen war, wurden die meisten der damals in ostmitteleuropäischen Ländern lebenden Menschen deutscher Nationalität in Kollektivhaftung für die Verbrechen der Unrechtsregimes genommen. Sie wurden enteignet und in den folgenden Jahren gezwungen, das Land ihrer Väter zu verlassen.

Von August 1947 bis Juni 1948 kamen 33 Transporte mit Ungarndeutschen nach Sachsen. Der überwiegende Teil von ihnen fand zunächst in der „Grauen Kaserne“ in Pirna Aufnahme; später wurden die Vertriebenen von hier aus in verschiedene Regionen Sachsens verteilt. Diese Tafel soll an die Opfer der Vertreibung erinnern. Möge sie auch den nachfolgenden Generationen als Mahnung dienen, für ein in Frieden, Demokratie und politischer Stabilität geeintes Europa zu wirken.

Die ungarische Nationalversammlung hat beschlossen, den Vertriebenen eine finanzielle Entschädigung zukommen zu lassen. Außerdem erklärte sie im Dezember 2012 einstimmig den 19. Januar zum künftigen Tag des Gedenkens an die Vertreibung der Ungarndeutschen. Dieser Gedenktag wurde 2013 erstmals offiziell begangen.

Emlékezés és figyelmeztetés (A pirnai emléktábla felirata fordítása)

Több mint két évvel a második világháború vége után mintegy ötvenezer németet hurcoltak el hazájából Németország szovjet megszállási övezetébe. Elődeiket a 18. században telepítették le az előzőleg oszmánok által elpusztított Magyar Királyságban. Ezen német bevándorlók hét nemzedéke tette azóta gazdaságilag prosperáló, virágzó tájjá az általuk benépesített régiókat. Miután 1945-ben összeomlott a nemzetszocialisták és szövetségeseik uralma Európában, a kelet-európai országokban élő német nemzetiségű emberek legtöbbször kollektív felelősség alá vonták a jogtörő rezsim bűntetteiért. Vagyonuktól megfosztották és a következő években arra kényszerítették őket hogy hagyják el szülőföldjüket.

1947 augusztus és 1948 júniusa között 33 szállítmány érkezett magyarországi németekkel Szászországba. Túlnyomó részüket először Pirnában a „Szürke kaszárnyában” helyezték el, innen osztották el később az elűzötteket Szászország különböző régióiba. Emlékeztessen ez a tábla az elűzés áldozataira.. Szolgáljon intésként a következő nemzedékek számára is hogy egy békében, demokráciában élő egyesült Európa javára munkálkodjanak.

Magyarország Országgyűlése pénzügyi kárpótlást határozott meg az elűzöttek számára, valamint 2012 decemberében ellenszavazat nélkül döntött arról, hogy január 19.-ét a magyarországi németek elhurcolásának emléknapjává nyilvánítja. Erről először 2013-ban emlékeztek meg hivatalosan.

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott, támogatom, hogy a **Die Kapelle des hl. Martin in Deutschhütten- eine Erinnerung an die Vertreibung im Winter 1948** című német nyelvű könyvet mint kiemelkedően fontos értéket, Németbánya Települési Értéktárába jelöljék és felvegyék.

Indoklás:

Nem mindennapi dolog hogy egy templom, vagy kápolna magánkezdeményezésre és jó részt magántőkéből épül. A hatalmas akarat és munka, amelynek során példás összefogással elkészült ez a kis csoda mindenképpen megérdemli, hogy Németbánya értéktárába kerüljön.

Kelt,,

Rudi Péter plébános

Cím, elérhetőség:

.....

.....